

Kansere yenik düştü!

Yrd. Doç. Dr. Metin Ersoy / Havadis Gazetesi

“Kansere yenik düştü” şeklinde atılan bir manşette bazı alt anlamlar bulunuyor. Bu tür bir manşet hastalığa yakalanan bireyi başarısızlıkla, acizlikle, direnememekle veya savaşı kaybetmekle suçluyor.

Gazetecilik mesleğini hassas ve meşakkatli meslekler arasında gösterebiliriz. Aslında yüksek oranda sabır, dikkat, empatik anlayış, pratik zekâ ve etiksel duruş gerektiren bir meslekten bahsediyoruz. Dolayısıyla dışarıdan kolay gibi görünebiliyor. Ancak kalemi kâğıdı elinize aldığımızda ve gördüklerimizi, duyduklarımızı ve hissettiklerimizi yazmaya başladığımızda bu işin zannedildiği gibi olmadığını anlarız.

Hastalıklar başı çekiyor

Geçtiğimiz haftalarda bu sayfada mahkeme haberlerindeki dikkat eksikliği tartışılmıştı. Bu hafta da hastalık haberlerinde kullanılan habercilik diline dikkat çekmek istiyorum. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde insanların ölüm nedenlerini incelediğimizde hastalıklar ve trafik kazalarının başı çektiğini görüyoruz. Ne yazık ki bu küçük adada yaşayanların hastalıklar konusunda şanslı bir nesil olduğunu iddia edemeyiz. Kalp, şeker, yüksek tansiyon rahatsızlıklarından tutun da kansere kadar birçok hastalık hemen hemen her ailede bulunuyor.

Kanser haberleri

Tam da bu noktada gazeteciler söz konusu hastalıklardan kaynaklanan ölümlerle ilgili haber yaparken haber dillerine daha fazla özen göstermesi gerekiyor. Özellikle kanser hastalığı sonrası hayatını kaybeden bireylerle ilgili yapılan haberlere dikkat çekmek istiyorum. Kanser hastalığının birçok farklı türü ve şekli olmasına karşın haberlerde bu hastalık genelleştirilerek kullanılıyor. Kanser konusunda çevremizde bu kötü hastalığı yaşayan bireylerin sayısı arttığı için midir bilinmez, insanlar kelimeyi duyar duymaz tedirgin olmaya başlıyor. Tabii ki bu tedirginliği ve korkuyu gazeteciler hemen tiraja ve reytinge dönüştürmekte geç kalmıyor. Zira gazetecilik haber değerleri açısından toplum içindeki bu büyüklükte bir olayın haberlerde de aynı büyüklükte yer alması kaçınılmaz oluyor.

“Kansere yenik düştü”

Zaten derdimiz haberlerin hangi büyüklükte verilip verilmediği değil. Eleştirim haberlerde kullanılan dille alakalı. Konuya birkaç örnek vererek devam edersek anlatmak istediğimiz Őey daha net ortaya çıkacaktır. Kanser konusunda Kıbrıs Türk basınında çıkan haberlere Őöyle bir göz attığımızda son günlerde atılan Őu manşetlere rastlıyoruz: “Suna Atun kansere yenik düştü” (Havadis, 29 Eylül 2013), “Kansere yenik düştü” (Kıbrıs, 29 Eylül 2013). Örnekleri daha fazla artırabiliriz. Manşete dikkat ettiğiniz zaman aklımıza ilk gelen Őey Őu oluyor; kanser aslında o kadar basit bir hastalıktır ki söz konusu hastalığa yakalanan birey bu hastalığı yenmekte başarısız olmuştur. Ne yazık ki “yendi-yenildi” gibi ifadeleri tıp doktorlarımızın da ağzından duymak mümkün. “Kanseri atlattınız, artık eski sağlığınıza kavuştunuz” demek yerine “Kanseri yendi” demek sanıyorum kulağa daha hoş geliyor.

En önemli Őey moral

“Kansere yenik düştü” Şeklinde bir habercilik dili kullanılarak atılan bir manşette bazı alt anlamlar bulunuyor. Bu tür bir manşet hastalığa yakalanan bireyi başarısızlıkla, acizlikle, direnememekle veya savaşı kaybetmekle suçluyor. Gazeteciler bunu bilmeyerek de yapıyor olabilir. Zira dilimize yerleşmiş kalıp bir cümle olduğu için bu tür manşeti kullanmakta herhangi bir sıkıntı görülmüyor. Oysa kanser vakalarında en önemli Őeyin moral olduğunu doktorlar ve uzmanlar sıkça dile getiriyor. Dolayısıyla halen daha söz konusu kötü hastalığı yaşayan bireylere moral vermek adına bu tür haberlerde “yendi-yenildi” gibi fiiller kullanmak yerine, hastalığın kötülüğüne ve çevrenin bireyleri nasıl hasta edebildiğine odaklanılmalı. “Kansere yenik düştü” manşeti yerine “Kanser hastalığından hayatını kaybetti” gibi daha tanımlayıcı ve bireyi suçlamayan bir habercilik dili iyi olacaktır. Ayrıca sağlık sistemindeki sıkıntılar da ayrı bir haber konusu olarak araştırılmalı.

“Kalbine yenik düştü”

Kanser hastalığında kullanılan habercilik diline ek olarak ülkenin kanayan yarası olan kalp rahatsızlıklarıyla ilgili olarak da aynı dilin tercih edildiğini görmekteyiz. “Kalbine yenik düştü” Şeklinde atılan bir manşet birey ile kendi kalbini karşı karşıya getiren bir argüman gibi duruyor. Otomatik olarak bu ifadeye Őöyle bir soru ortaya çıkıyor; yani birey kalbini yenebilseydi hayatta mı kalacaktı? Bir başka

ifadeyle, “eğer kalp bireyi yendiyse niye kendisi hayatta kalamadı?” akla mantığa sığmayan anlamlar üretilebilir.

“Yendi-yenildi”

Genelde haberlerin manşetinde tercih edilen “yendi-yenildi” ifadeleri haberin iç kısımlarında fazla kullanılmıyor. Çarpıcı bir başlık olması sebebiyle tercih edildiğini düşündüğüm bu ifadeler ne yazık ki bireyi farkında olmadan güçsüzlük ve dayanıklı olmamakla suçluyor. Türkçe’de anlatılmak istenen durumu açıklayacak daha güzel ifadeler bulunuyor. Onların tercih edilmesi en azından geride kalan hasta yakınları ve halen söz konusu hastalıktan muzdarip kişilerin psikolojisi bozmayacaktır.

“Kahraman” edası

Bahse konu olan haberlerin olumlu versiyonları da “kanseri yendi” şeklinde atılan manşetlerde görülüyor. Abartılı bir haber diliyle atılan söz konusu manşetlerde herhangi bir kötü hastalığa yakalanan kişinin hastalığı atlattığı veya iyileştiği zaman “kahraman” edasıyla kamuoyuna sunulması da tartışılmalıdır. Belki de bu tür haberler hastalara moral olsun, “o iyileşti, siz de iyileşeceksiniz” mesajını iletmek için yapılıyor ama yine de haberde kullanılan dile dikkat edilmeli. Abartıdan uzak, sade bir dil ile elbette insanların yaşam hikâyeleri haberleştirilebilir ve tecrübeleri geniş kitlelere aktarılabilir. Ancak bireyleri ne kadar aciz ve güçsüz göstermek kötüyse, kahramanlaştırmak ve savaş kazanmış bireyler olarak ilan etmek de o kadar problemlidir. Habercilikte bu tür bir anlayışa yer yoktur.